

kadın bülteni

SAYI: 30

“25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü” etkinlikleri düzenledik

5 Aralık Kadının Seçme ve Seçilme Hakkını Kazandığı Gün Çankaya’da kutlandı

Eşitsizlik ve ayrımcılıkla mücadelede katılım

Sporda kadına yönelik dijital şiddet masaya yatırıldı

Çankaya Belediyesi Zabıta Memuru İlkay Ersus ile kadın zabıtalara görünmeyen mücadelesini konuştuk

Çankaya
BELEDİYESİ
DİJİTAL BÜLTEN

Çankaya

BELEDİYESİ

KADIN BÜLTENİ

30. Sayı | Aralık-Ocak-Şubat | 2025-2026

içindekiler

► Etkinliklerimiz	4
► 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü	6
► 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü'nde çocuklar ve annelerle bir araya geldik	7
► Çankaya Belediyesinin "Girişimci Kadınlar Projesi"nde dersler başladı	8
► 5 Aralık Kadınların Seçme ve Seçilme Hakkına Kavuştuğu Gün	9
► Eşitsizlik ve ayrımcılıkla mücadelede katılım	10
► Sporda kadına yönelik dijital şiddet masaya yatırıldı	12
► Kadın zabitaların görünmeyen mücadelesi	13
► Kriz zamanlarında kadın liderler	16
► Alfa Kuşağını yeterince tanıyor muyuz?	19
► Yapay zekânın işgücüne olan etkisi kadınları nasıl etkiliyor?	22
► Sanat ve kültürde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet	25
► Femnist Portre: Agnès Varda	28

ÖNSÖZ

**Eşitliğin ve dayanışmanın olduğu yerde
adil bir kent yükselir.**

Çankaya, eşitliğin, dayanışmanın ve birlikte yaşama kültürünün ilçesi olma iddiasını yalnızca sözle değil, hayata geçirdiği politikalarla büyütmektedir. Bu anlayışla kadınların yaşamın her alanında özgür, güvende ve eşit bireyler olarak var olabilmesi için çalışmayı temel bir yerel yönetim sorumluluğu olarak görüyoruz.

Kadına yönelik her türlü ayrımcılık ve şiddetle mücadele, yalnızca belirli günlerde hatırlanan bir başlık değil; gündelik belediyecilik pratiğimizin ayrılmaz bir parçasıdır. Çankaya Belediyesi olarak sosyal hizmetlerden kentsel politikalara, katılımcı mekanizmalardan kültür-sanata uzanan geniş bir alanda, toplumsal cinsiyet eşitliğini esas alan bir yaklaşımı kararlılıkla sürdürüyoruz.

Elinizdeki bu sayı, kadınların kamusal alanda görünürliğini, emeğini ve mücadelesini merkeze alırken; aynı zamanda yerel yönetimlerin eşitlikçi dönüşümde üstlenmesi gereken role de ışık tutmaktadır. Dijital şiddetten ekonomik güçlenmeye, katılımdan dayanışmaya uzanan içerikleriyle bu bültenin, ortak bir farkındalık ve mücadele zemini yaratacağına inanıyorum.

Çankaya'da hiçbir kadın yalnız değildir. Eşit, adil ve umut dolu bir kent için birlikte yürümeye devam edeceğiz. Çünkü biliyoruz ki kadınların güçlendiği bir kent, geleceğini eşitlik, adalet ve umutla kurar.

Hüseyin Can Güner

T.C. Çankaya Belediye Başkanı

Etkinliklerimiz

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü kapsamında etkinlikler gerçekleştirdik

Kadına yönelik şiddetle mücadele ve toplumsal farkındalığı artırmak amacıyla, Çankaya Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü, Kasım ayı boyunca çeşitli atölye ve bilgilendirme etkinlikleri düzenledi.

"25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü" kapsamında, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü Eşitlik ve Farkındalık Bürosu tarafından kadınlara yönelik bilgilendirici ve güçlendirici etkinlikler gerçekleştirildi. Düzenlenen çalışmalarla, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı şiddet ile mücadelede farkındalık yaratılması ve kadınların haklarına erişiminin güçlendirilmesi hedeflendi. Bu kapsamda, 17 Kasım'da Bayraktar Çankaya Evi'nde, 1 Aralık'ta ise Mürsel Uluç Çankaya Evi'nde, Kadın Dayanışma Vakfı tarafından kadınlara yönelik "Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Dayalı Şiddet ve Mücadele Mekanizmaları" başlıklı atölyeler düzenlendi. Atölyelerde, şiddetin farklı biçimleri, kadınların karşılaştığı riskler ve başvurulabilecek destek mekanizmaları ele alındı.

Bilgilendirme ve hak temelli atölyeler

19 Kasım'da da Eşitlik ve Farkındalık Bürosu tarafından Bayraktar Çankaya Evi'ndeki etkinliğe katılan kadınlara, belediyenin kadın ve çocuklara yönelik yürüttüğü çalışmalar hakkında bilgilendirme yapıldı. Katılımcıların görüş ve önerileri alınarak, hizmetlerin geliştirilmesine yönelik karşılıklı bir paylaşım ortamı oluşturuldu. 20 Kasım'da ise Sokullu Çankaya Evi'nde, Ankara Barosu Kadın Hakları Merkezi tarafından "Kadınların Medeni Hakları ve 6284 Sayılı Kanun Uygulamaları" başlıklı bir atölye gerçekleştirildi. Atölyede, kadınların hukuki hakları, şiddet durumunda başvurabilecekleri yasal yollar ve 6284 sayılı Kanun kapsamında sunulan koruyucu ve önleyici tedbirler detaylı biçimde aktarıldı. Gerçekleştirilen etkinlikler, kadınların güçlenmesini destekleyen, hak temelli bilgiye erişimi artıran ve dayanışmayı büyüten önemli adımlar olarak değerlendirildi.

"Şiddetle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü ve Gelincik Merkezi Çalışmaları"

Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) ve Ankara Barosu Gelincik Merkezi işbirliğinde gerçekleştirdiğimiz "Şiddetle Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü ve Gelincik Merkezi Çalışmaları" başlıklı eğitimi tamamladık. Konusunda uzman avukatlar, belediyemizde kadın ve çocuklara hizmet veren personelimize, kadına yönelik şiddet, hukuki çözüm yolları ve Gelincik Merkezinin çalışmaları hakkında bilgi verdi.

Etkinliklerimiz

Kadınlar pedal çevirdi

Çankaya Belediyesi, 2025 Avrupa Hareketlilik Haftası (AHH) kapsamında kadınlar için etkinlik düzenledi. Bu yıl “Herkes için Hareketlilik, (Mobility for Everyone)” temasıyla bir dizi etkinliğin düzenlendiği haftada kadınlar, hem hareketlilik hem de farkındalık için pedal çevirdi.

Avrupa Komisyonu tarafından 2002 yılından bu yana her yıl 16-22 Eylül tarihleri arasında kutlanan Avrupa Hareketlilik Haftası’nın 2025 yılı etkinlikleri, Çankaya Belediyesi ev sahipliğinde Anıt Park’ta başladı. Her hafta Çarşamba günleri, Ankara’nın farklı rotalarında “Pedallayan Kadınlar”, bu kez Avrupa Hareketlilik Haftası kapsamında Anıtpark’tan Kuğulupark’a kadar, kentsel hareketlilik için pedal çevirdi.

Herkes için hareketlilik

Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, SKUP Türkiye ve Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) organizasyonunda düzenlenen etkinlikler, belediyeler ve vatandaşlar aracılığıyla sürdürülebilir ulaşım konusunda farkındalık yaratmayı hedefliyor. Bu yılın teması ise “Herkes için Hareketlilik (Mobility for Everyone)” olarak belirlenirken tema; geliri, konumu, cinsiyeti veya yetileri ne olursa olsun herkes için ulaşılabilir, erişilebilir, uygun maliyetli, güvenli ve sürdürülebilir ulaşımı vurguluyor.

Şiddete Karşı Futsal Dostluk Maçı Sahada dayanışma, tribünde eşitlik

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü kapsamında düzenlenen Futsal Dostluk Maçı ile sporun birleştirici gücü sayesinde şiddete ve nefrete karşı ortak bir duruş sergiledik.

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında düzenlenen Futsal Dostluk Maçı, “Şiddete ve Nefrete Hep Birlikte Direniyoruz” pankartıyla sahaya çıkan kadınları, dayanışma ve eşitlik ruhu etrafında buluşturdu. Etkinlik, kadına yönelik her türlü şiddete karşı güçlü bir farkındalık yaratmayı amaçladı.

Karşılaşma öncesinde, akademisyen Murat Göç’ün kolaylaştırıcılığında gerçekleştirilen “Şiddetsiz Slogan Atölyesi”, katılımcılara sözün dönüştürücü gücünü hatırlattı. Atölyede üretilen “Eşitliği Seven Defansa Gelsin” ve “Ataerkiye Karşı Düdük Çal” gibi yaratıcı ve kapsayıcı sloganlar, maç boyunca tribünlerden yükselerek, şiddete karşı kolektif bir ses oluşturdu.

Sivil toplum kuruluşlarının da destek verdiği karşılaşma, TED Üniversitesi Kapalı Spor Salonu’nda büyük bir coşkuyla oynandı. Sahada kıyasıya bir mücadele yaşanırken, maç eşitlikle sonuçlandı. Ancak günün asıl kazananı; dayanışma, eşitlik ve birlikte mücadele etme iradesi oldu.

Bu anlamlı etkinlik, sporun yalnızca rekabet değil, aynı zamanda toplumsal dönüşüm için güçlü bir araç olduğunu bir kez daha gösterdi.

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü

Çankaya Belediyesi, “25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü” etkinlikleri düzenledi. Çankaya Belediyesi Başkanlık Binası’nda 25 Kasım’ın önemini vurgulamak amacıyla panel gerçekleştirildi. Ayrıca Çankaya Belediyesi Kadın Danışma Merkezi, Sakarya Caddesi’ndeki iletişim noktasında stant kurdu.

Çankaya Belediyesi olarak, 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele ve Dayanışma Günü kapsamında, toplumsal farkındalığı artırmak amacıyla birbirinden önemli çalışma ve etkinliklere ev sahipliği yaptık.

Ay boyu süren etkinliklerde ilk olarak “Kadına Yönelik Şiddete Karşı Yerel Yönetimlerin Sorumlulukları” başlıklı söyleşi düzenlendi. Söyleşiye Av. Şenal Sarıhan ve Av. Huriye Karabacak katıldı. Çankaya Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü Eşitlik ve Farkındalık Bürosu tarafından düzenlenen söyleşide, kadına yönelik şiddetin nedenleri, şiddet türleri, kadınların başvurabileceği destek mekanizmaları ve yerel yönetimlerin rolü ele alındı.

Belediye personeline yönelik gerçekleşen etkinlikte, katılımcılar şiddete erken müdahalenin önemi, hukuki haklar, psikososyal destek süreçleri ve yerel yönetimlerin eşitlik politikaları

hakkında detaylı bilgi edindi. Uzmanlar, kadına yönelik şiddetin yalnızca bireysel bir sorun değil, toplumsal bir mücadele gerektiren insan hakları ihlali olduğuna dikkat çekerek; kadınların güvenli yaşam hakkını korumaya yönelik çalışmaların artarak devam etmesi gerektiğini vurguladı.

Sakarya Caddesi’nde Kadın Danışma Merkezi standı

Söyleşinin ardından Çankaya Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü Kadın Danışma Merkezi, Sakarya Caddesi’nde “Şiddete Karşı Bilgilendirme” standı kurdu. BM Kadın Birimi tarafından tüm dünyada şiddete karşı farkındalık için belirlenen renk olan turuncu ile bezenen standta Çankaya Belediyesi Kadın Danışma Merkezinin bilgilendirme broşürleri ve şiddet türlerini tanıtıcı not kartları dağıtıldı.

Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde belgesel film gösterimi

Etkinlikler kapsamında, "Kadın Olmanın Günahı" belgeselinin gösterimini Doğan Taşdelen Çağdaş Sanatlar Merkezi'nde gerçekleştirdik. Belgesel öncesi Anıtpark'ta "Kadın, Bisiklet, Özgürlük"

sloganıyla buluşup merkeze bisikletleriyle gelen "Pedallayan Kadınlar" bisiklet grubu ve Bayraktar, Çamlıtepe, Kırkkonaklar, Metin Oktay ve Mürsel Uluç mahallelerinden kadınların katılımıyla, bir kez daha kadın dayanışması açısından özel bir gün yaşamış olduk. ■

11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü'nde çocuklar ve annelerle bir araya geldik

Çankaya Belediyesi, 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü'nde, mahallelerde kadınlar ve çocuklarla bir araya gelerek çocuk hakları ve eşitlik konularında etkinlikler düzenledi.

Çankaya Belediyesi, 11 Ekim Dünya Kız Çocukları Günü'nü mahallelerde, kadınlar ve çocuklarla bir araya gelerek kutladı. Eşitlik ve Farkındalık Bürosu, Kadın Danışma Merkezi ve Çocuk Hakları Birimi tarafından Boztepe, Metin Oktay, Seyranbağları, Aşıkpaşa ve Karataş mahallelerinde düzenlenen etkinliklerde çocuklar, haklarını öğrendi ve bilimi tanıma fırsatı buldu.

HEMPA Çocuk Derneği, TEGV ve Uçan Süpürge Kadın İletişim ve Araştırma Derneği işbirliğiyle, çocuklara yönelik olarak, toplumsal cinsiyet

eşitliği, hijyen, ayrımcılıkla mücadele ve STEAM (Bilim, Teknoloji, Mühendislik, Sanat ve Matematik) atölyeleri düzenlendi.

Eşitlik konusunda farkındalık yaratıldı

Eşitlik Bürosu ve Kadın Danışma Merkezi çalışanları da eşzamanlı olarak annelere yönelik bilgilendirici bir program düzenleyerek Kadın Danışma Merkezi ve kadın hizmetlerini tanıttı. Kadınlara, belediyenin psikolojik, hukuki ve sosyal destek hizmetleri hakkında bilgi aktarıldı. Eşitlik politikaları doğrultusunda hayata geçirilen etkinliklerle, çocukların ve kadınların bilinçlenmesine ve güçlenmesine katkı verildi.

Çankaya Belediyesi, toplumsal cinsiyet eşitliği, farkındalık ve dayanışma temelli çalışmalarıyla herkes için eşit, adil ve umut dolu bir yaşamın kapılarını açmayı hedefliyor. ■

Çankaya Belediyesi'nin "Girişimci Kadınlar Projesi"nde dersler başladı

Çankaya Belediyesi ve Rotary 2430. Bölge Federasyonunun ortaklaşa yürüttüğü "Girişimci Kadınlar Projesi" kapsamında, kadınların işgücüne katılımlarını ve ekonomik olarak güçlenmelerini desteklemek amacıyla gerçekleştirilecek ve beş hafta sürecek girişimcilik eğitimlerinin ilk adımı tamamlandı.

Çankaya Belediyesi, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik çalışmalarına bir yenisini daha ekledi. Çankaya Belediyesi ve Rotary 2430. Bölge Federasyonunun ortaklaşa yürüttüğü "Girişimci Kadınlar Projesi"nde (GİKA) dersler başladı. Kadınların işgücüne katılımlarını ve ekonomik olarak güçlenmelerini desteklemek amacıyla hayata geçirilen projede, beş hafta sürecek girişimcilik eğitimlerinin ilk haftası tamamlandı. Çankayalı kadın girişimciler eğitimlerin ilk haftasında, "Elektronik Ticaretle Mali Yükümlülükler ve Sorumluluklar" ve "Marka Oluşturma" ana başlıklarında, konusunda uzman eğitimcilerden dersler aldı.

Ürünler e-ticarete açılacak

Ortakları arasında Başkent Üniversitesinin de bulunduğu GİKA ile girişimci kadınlara yol göstermek ve gerekli donanımı sunmak amaçlanıyor. Kadınların el emeği ürünlerini e-ticaret sitesi kanalıyla ülke genelinde pazarlayabilmelerinin amaçlandığı proje ile 8000 kadına destek vermek hedefleniyor.

Satış ve pazarlama eğitimi verilecek

İlk etapta, bugüne kadar Çankaya Belediyesi stantlarında el emeği ürünlerini satışa çıkaran kadınların yer alacağı projede; girişimcilik, dijital teknoloji kullanımı, sosyal medya, e-ticaret portalı üzerinden satış ve pazarlama teknikleri gibi başlıklarda, beş hafta sürecek kapsamlı eğitimler verilecek. Marka oluşturma, kredi ve hibe destek imkânları gibi konularda da çalışmaların yapılacağı proje, kadınların emeğe dayalı sermayelerinin ticari kazanca çevrilebilmesinin yolunu açacak.

"Proje bizler için çok önemli"

Öncü yerel yönetim olarak, "Girişimci Kadınlar Projesi"ne tam destek verdiklerini söyleyen Çankaya Belediye Başkanı Hüseyin Can Güner, "Kadınların istihdamda yer alabilmesi, özgürleşebilmeleri ve sosyal yaşam içinde var olabilmeleri çok önemli. Projeden pek çok olumlu sonuç alacağımıza inanıyoruz. Böylesine güzel bir işbirliği içinde olmaktan büyük mutluluk duyuyorum. Bu projede emeği geçen tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ediyorum" dedi.

5 ARALIK Kadınların Seçme ve Seçilme Hakkına Kavuştuğu Gün

Kadınların seçme ve seçilme hakkını kazandığı bu anlamlı günün yıl dönümünde, 5 Aralık'ta, Zübeyde Hanım Sosyal Tesisimizde bir araya gelerek tarihsel bir kazanımı hep birlikte anma fırsatı bulduk. Cumhuriyetimizin en önemli eşitlik adımlarından biri olan bu hak, kadınların toplumsal hayatta görünürlük ve söz sahibi olma mücadelesinin simgesi olmayı sürdürüyor.

Etkinlik kapsamında, yönetmenliğini Ümran Safter'in üstlendiği "Kadın Olmanın Günahı" belgeselini izledik. Belgesel aracılığıyla Türkiye'de kadınların çoğu zaman görünmez kılınan emeğini, toplumsal baskılar karşısında verdikleri zorlu mücadeleyi ve hak arayışındaki kararlılıklarını bir kez daha derinlemesine hatırladık.

Osmanlı'dan Cumhuriyet'e uzanan süreçte kadın mücadelesinin öncü isimlerinden biri olan Nezihe Muhiddin'in yaşam öyküsüne odaklanan belgesel, özellikle kadınların 5 Aralık 1934'te seçme ve seçilme hakkına kavuşmasından önce yürüttüğü örgütlü mücadelenin önemli dönüm noktalarını gözler önüne serdi. Bu mücadele, bugün sahip olduğumuz hakların ne denli büyük bir emek ve cesaretle kazanıldığını bir kez daha ortaya koydu.

Bu anlamlı buluşma, geçmişten bugüne kadınların eşitlik yolculuğunu hatırlamak, kazanımların değerini yeniden düşünmek ve geleceğe dair sorumluluğumuzu hatırlamak açısından hepimiz için güçlü bir farkındalık anı oldu. ■

Anlatıcı Ayşel Yıldırım Uygulayıcı Yapımcı Esra Yeğilçimen
Animasyon May Kündüzlü-Mucilliş Kurşun Kalın Aygülden
Görüntü Yönetmeni Bertan Özer Yapımcı Turgut Sürme
Yapımcı ve Sanatçı Akın Diner
Yönetmen Ümran Safter
www.nezihemuhiddin.com www.kizimmedya.com

Eşitsizlik ve ayrımcılıkla mücadelede katılım

Ayrımcılık karşıtlığı, kaynaklara eşit erişim veya hayatın “olağan” akışını gerçek manasıyla olağan hale getirmek, herkesin ihtiyacına ve beklentisine cevap verebilecek yaşam alanları kurmakla mümkün. Bu yaşam alanlarını kurabilmenin yolu “herkes”in kimlerden oluştuğunu bilmekten geçiyor.

DİDE TAYFUR

dide_tayfur@hotmail.com

Eşitlik temelinde hizmet geliştirmenin ilk adımını atarak farklılıklara alan açabilecek esneklikte demokratik ve çoğulcu temiz hava sahalarının kurulması sağlanabilir. Buradaki esneklikten kastedilen, bilinmeyen ihtiyaç ve beklentilerle karşılaşıldığında içerebilme yetisinin geliştirilmesidir. Ancak bu şekilde eşitliği içselleştirmiş hak temelli hizmet modelinden söz edebiliriz.

Bilmek için temas edebiliyor olmak gerekir. Kaskatı olmayan, hareket kabiliyetini ve esnekliğini kaybetmemiş, soğuk duvarlardan fazlasına sahip yerel hizmet modelini sahiplenebiliyor olmalıyız. Bu bakış açısı, kişilerin önceliklerine göre değişebilecek bir anlayıştan fazlasına referans veriyor.

Ayrımcılık karşıtlığı ve eşitlikten söz ediyorsak, hizmetleri kurgularken, yetki ve sorumlulukların çerçevesini çizen yasal dayanaklarımız başta olmak üzere, uluslararası sözleşmelerin tanımladığı hak temelli anlayışı işler hale

getirmemiz gerekmektedir. Bunun için katılım süreçlerinin sağlıklı ve şeffaf şekilde yürütülmesinin önü açılmalıdır.

Burada, herkesin; yaşadığı yerin, geçtiği sokakların, ulaşabildiği, ulaşmak istediği ve geçmekle kalmayıp ait hissedeceği mekânların nasıl olması gerektiğine ilişkin sözünü yansıtabileceği katılım süreçlerinden söz edilmektedir. Dikkat çekilmeye çalışılan konu, örneğin ülkemizde kadınların emek ve mücadelesiyle kazanılan seçme ve seçilme hakkının kullanılmasının yanı sıra, hayatın her anına müdahil olunması adına genişlemenin sağlanmasıdır. Yani sadece seçim dönemlerinde değil sonrasında da yönetime katılabilecek mekanizmaların tanımlanması ve gerçek manada işler hale getirilmesidir. Daha açık anlatmak gerekirse belediyelerin stratejik planlarından, bütçelerine ve belediye meclis toplantılarına kadar tüm süreçlerin katılımcı ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı yürütülmesidir.

Bu noktada yine kadın hareketinin deneyim ve yönlendirmesiyle ortaya konan ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle yerelde mücadele edebilmenin temel araçlarından yerel eşitlik

eylem planlarının hazırlık, içerik ve uygulama biçimleri öne çıkmaktadır.

Bu kez başlığımız “Katılım”

Çankaya Belediyesi Kadın Bülteni’nin önceki sayılarında da sıkça yer verildiği üzere Çankaya Belediyesinin 2024-2028 dönemi için hazırlanan planını bu sayıda “Katılım” başlığıyla ele alacağız.

“Toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışıyla kadınların ve ayrımcılığa maruz bırakılanların karar alma süreçlerine eşit katılımının sağlanması” şeklinde açıklanan Genel Hedefin altında, dört Özel Amaçla oluşturulan “Katılım” başlığında aşağıdaki faaliyetlere yer verilmiştir.

İlk Özel Amaç olan *“Çankaya’da yaşayan kadınların ve ayrımcılığa maruz bırakılanların ihtiyaç ve taleplerinin belirlenmesine yönelik düzenli çalışmalar yapılması”* ile saha araştırmaları, cinsiyete duyarlı veri çalışması ve mahalle toplantıları gibi çalışmaların yapılması ön görülmüştür. Böylece bu plan çerçevesinde, yukarıda açıklanmaya çalışılan “herkes”in kimlerden oluştuğuna, talep ve ihtiyaçlarının neler olduğuna ilişkin ilk adımın nasıl atılacağını görmüş oluyoruz.

İkinci Özel Amaç ise, *“Kadınların ve ayrımcılığa maruz bırakılan çeşitli grupların belediyenin planlama, politika oluşturma ve karar alma süreçlerine dahil olmasını güvence altına alacak katılımcı araçlar geliştirilmesi”* şeklinde oluşturulmuştur. Burada Kent Konseyi bünyesinde kurulacak meclislerde çeşitliliğin sağlanması, “Yerel Eşitlik Eylem Planı”na (YEEP) çocukların katılımı adına işbirliği geliştirilmesi, sivil toplumun katılımıyla YEEP’e ilişkin bağımsız izleme kurulunun kurulması ve belediye bütçesinin katılımcı ve toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı hazırlanması gibi faaliyetler tanımlanmıştır.

Yine yukarıda özet olarak geçilen ve belediyeler açısından kritik olan katılım süreçlerine ilişkin somut adımların tanımlandığı faaliyetlere, burada yer verilmiştir. Özellikle bağımsız izlemenin ve değerlendirmenin kurumsal gelişim ve sivil toplumla kurulan hukukun niteliği açısından önemi ortadadır.

“Hak temelli çalışan sivil toplum örgütlerinin desteklenmesi” şeklindeki üçüncü Özel Amacı ile hak temelli anlayışla çalışmalarını sürdüren sivil toplum örgütleriyle işbirliklerinin geliştirilmesine ilişkin faaliyetlere yer verilmiştir. Bu başlıkta, sivil toplumla işbirliği şeffaflık ve bağımsızlık ilkeleri temelinde kurgulanırken sivil toplumun güçlenmesi ve sürdürülebilirliği gibi konuların da ön plana çıkarılmasına vurgu yapılmaktadır. Burada, belediye açısından sivil toplum stratejisinin insan hakları değerlerine uygun bir çerçevede çizilmesi de önemli bir yer tutmaktadır.

“Kadın siyasetçi ve yöneticilerin desteklenmesi” amacı altında tanımlanan Katılım başlığı kadın meclis üyeleri ve muhtarlara yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği gibi faaliyetlerle tamamlanmıştır.

Eşitlikçi ve çeşitliliğe uyum sağlayabilecek, insan hakları evrensel değerlerine göre kurgulanan bir kente ulaşmanın ana damarını, elbette, sağlıklı işleyen katılım süreçleri oluşturuyor. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve katılımcılık anlayışıyla hizmetlerin kurgulanması, bir yanıyla da kaynakların kullanımında verimin üst düzeye çıkarıldığı bir yapının oluşmasına katkı sağlayacaktır. Üstelik, meşakkatli gibi gösterilmeye çalışılsa da, baştan basit ve gerçekçi oluşturulacak bu yapıda, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten sosyal adaletsizliğe, yoksulluktan sağlığa erişime kadar toplumsal hayatı çözümsüzlükle tıkayan pek çok sorunun çözümü, kendiliğinden gelecektir. ■

Sporda kadına yönelik dijital şiddet masaya yatırıldı

Çankaya Belediyesi ev sahipliğinde düzenlenen panelde, kadın sporcuların dijital alanda maruz kaldığı şiddet; çözüm yolları ve politika önerileriyle birlikte ele alındı.

Çankaya Belediyesi, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların sporda güçlenmesi hedefi doğrultusunda önemli bir etkinliğe ev sahipliği yaptı. TED Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Merkezi ile Kadınlar İçin Spor ve Fiziksel Aktivite Derneği (KASFAD) işbirliğiyle düzenlenen “Sporda Kadına Yönelik Dijital Şiddet: Deneyimler, Politikalar” başlıklı panel, alanında uzman isimleri ve konuyla ilgilenen katılımcıları bir araya getirdi.

Panelde, spor alanında kadınların dijital platformlarda maruz kaldığı şiddetin farklı boyutları kapsamlı biçimde ele alındı. Sosyal medya ve dijital mecralarda kadın sporculara yönelen nefret söylemi, taciz, tehdit ve itibarsızlaştırma girişimlerinin hem bireysel hem de yapısal etkileri tartışıldı.

Çözüm ve politika önerileri ele alındı

Panelin moderatörlüğünü KASFAD Yönetim Kurulu Başkanı Canan Koca üstlenirken,

konuşmacılar arasında Dünya Şampiyonu tekvando sporcusu İrem Yaman ile akademisyen ve güvenli spor uzmanı Pinar Öztürk yer aldı. Konuşmacılar, kendi deneyimleri ve akademik çalışmalar ışığında dijital şiddetin sporcu kadınlar üzerindeki etkilerini değerlendirdi.

Etkinlikte, kadın sporcuların dijital ortamlarda karşılaştıkları şiddet biçimlerine dair somut örnekler paylaşılrken, bu sorunla mücadele için geliştirilebilecek çözüm yolları ve politika önerileri de masaya yatırıldı. Güvenli spor ortamlarının oluşturulması, kurumların sorumlulukları, farkındalık çalışmaları ve koruyucu mekanizmaların güçlendirilmesi gerektiği vurgulandı.

Panel, spor alanında kadınların dijital şiddetten arındırılmış, eşit ve güvenli bir ortamda var olabilmeleri için kolektif mücadelenin önemine dikkat çekilerek sona erdi.

Kadın zabıtaların görünmeyen mücadelesi

Mesleğe nasıl başladınız?

1995'te belediyede çalışmaya başladım, sınavla zabıtalığa geçtim ve 1997'den beri bu mesleği yapıyorum. Kısmen bilinçli şekilde zabıta oldum diyelim; o dönemde böyle bir imkân açıldığı için biraz da şanslıydım.

Sahada çalışırken bir kadın olarak mesleğinizin artı ve eksilerini nasıl ifade edersiniz?

Asıl görevimiz toplumsal hayatı, düzeni, sosyal esenlik ve huzuru sağlamaktır. Tabii sahada çalışmanın, özellikle kadın zabıtalara için çok yorucu ve sıkıntılı tarafları var. Göreve, karşılaşılabilecek ve yaşayacağımız sorunlara ve tepkilere hazırlıklı gideriz. Ama bunun yüzde 70'i esnafın, seyyarın, dilencilerin tepkisiyle karşı karşıya gelmekle alakalıdır.

Çankaya Belediyesi Zabıta Memuru İlkey Ersus, 27 yıllık mesleki deneyimi boyunca hem sahada hem de kurum içinde kadın zabıta olmanın getirdiği zorluklara ve sorumluluklara tanıklık etti. Biz de Ersus ile zabıtalığın görünmeyen yönlerini, kadın çalışanların karşılaştığı güçlükleri, mesleğin önemini ve geldiği noktayı konuştuk.

“Zabıta olarak meslek tanımımız olmadığından, kadın çalışanların kendilerini koruyamadığı durumlarla karşılaşabiliyoruz. Bunun için çeşitli yöntemler geliştirmek zorunda kalıyoruz.”

Zabıta olarak meslek tanımımız olmadığından, kadın çalışanların kendilerini koruyamadığı durumlarla karşılaşabiliyoruz. Bunun için çeşitli yöntemler geliştirmek zorunda kalıyoruz. Kendimizi geri çekmek ya da üslubumuzdan ödün vermek gibi. Aslında inisiyatif alıyoruz. Erkek arkadaşlar gibi çalışamayız. Onlar tabii ki mevzuata göre hareket ediyor. Biz kadınlar, kavgı ve çatışmadan kaçınmak için ortamı yatıştırmaya çalışırız. Bizim üzerimizdeki resmi kıyafet belediye başkanımızın yüzüdür. O nedenle daha naif, daha kibar şekilde araya girer, düzeni sağlamaya çalışırız. Biz kendimizi, denge mekanizması olarak görüyoruz.

Vatandaşların size yaklaşımı erkek meslektaşlarınıza göre farklılık gösteriyor mu?

Şimdi biliyorsunuz toplumumuz ekonomik krizden dolayı daha tahammülsüz. İnsanlar tepkisini, kullanacağı kelimeleri seçemez hale gelmiş durumda. Erkek çalışma arkadaşlarımızla esnafa gideceğimiz zaman, onlara yolda şunu söylüyorum “Önce ben ‘merhaba’ diyeyim”, onlar da “Tamam” diyorlar. Giriyoruz. “İyi günler. Merhaba. Nasılsınız? Çankaya Belediyesi Zabıta Müdürlüğünden geliyoruz” diyorum. Onlar da “Hoş geldiniz abla” diyor. Çünkü resmi kıyafet her zaman soğuk yüzdür. Bu soğukluktan kaçınmak için adımımızı attığımızda “Günaydın” diyoruz, “Nasılsınız, iyi misiniz?” diyoruz. Direkt vatandaşa “Ruhsatı ver, biz buradan geliyoruz” diyemeyiz.

Çünkü, tekrar ediyorum, bizim kıyafetimiz belediye başkanımızın yüzü, belediyemizin adıdır. Bizim dilimiz de belediyemizin dili olmalıdır. Çalışırken, kadın olarak kibarlığımızı ve nezaketimizi üslubumuzla ortaya koyduğunuz için, esnafın erkek zabıta gördüğünde oluşan önyargısını otomatik olarak kırmış oluyoruz.

Saha görevleriniz sırasında fiziksel veya psikolojik şiddet gördüğünüz oldu mu? Zorlandığınız anlarda bu zorlukları nasıl aşıyorsunuz?

Evet, 27 yıllık bir zabıta memuru olarak bir örnek vereyim: 1995 ya da 1996 yılıydı. Ben o zamanlar hamileydim. Şikâyet üzerine bir esnafa gittik. Vatandaş, daha kapıdan girer girmez, merhaba bile demeden, bize bıçakla saldırdı. Bizden önce polislerin geldiğini ve sıkıntılı durumlar oluştuğunu sonradan öğrendik. Tesadüfen de biz üstüne gitmiş olduk. Neden bize saldırdığını anlayamadık, şoke olduk, dışarı kaçtık. Yetkimiz de olmadığı için polis çağırdık. Saldırı oldu; yaralanma olmadı ama ben hamileydim ve yaralanabilirdim de. Çünkü o esnaf yaşadığı sinir harbiyle kendinden geçmişti. Söz konusu esnafa gerekli cezalar verildi ancak kadın ya da erkek tüm arkadaşlarımız için sahada aynı risk var. Ölümle sonuçlanan birçok olay da yaşadık.

Biz yeni atanan kadın zabıta arkadaşlarımıza öncelikle işin akdini, nasıl uygulanacağını

gösteriyoruz. Çünkü sahada nasıl durumlarla karşılaşabileceklerini bilmiyorlar. Mesela vatandaş bağırabilir, esnaf bize çatabilir, seyyar satıcı alıp terazisini yere atabilir, dilenciler üstünü başını yırtabilir. Orada o kadar şaşkın durumda kalıyorsunuz ki... Bu nedenle biz bu tepkilerin olabileceğini, özellikle kadın arkadaşlarımıza anlatıyoruz. Çünkü görmemiş, duymamış, yaşamamış, doğrudan ortama giriyor. Psikolojik olarak dayanıklılık gerektiren bir süreç.

Görev esnasında esnaf, dilenci, seyyar satıcı ile yaşadığımız bu tarz çatışmalarda belediyemizin, başkanımızın ve avukatlarımızın bizleri yalnız bırakmaması ve destek olmaları en büyük talebimizdir. Bir çınar ağacı düşünün; zabıta o ağacın kökleridir.

Sahada çalışmanın başka zorlukları da var mı?

Biz tüm gün sahada çalışıyoruz ve tüm ihtiyaçlarımızı sahada gidermeye çalışıyoruz. Örneğin, zabıta noktalarımızda yalnızca mutfak var. Sahada çalışan kadın arkadaşlar olarak yaşam ve hijyen şartlarımız zor. Çankaya Belediyesi Zabıta Müdürlüğü'nün karakollarında ve iş noktalarında, çalışma yaşamımızı kolaylaştıracak, daha sağlıklı hale getirecek imkânların artırılmasını isteriz.

Sizce belediyeler toplumsal cinsiyet eşitliğiyle alakalı neler yapmalı, özellikle mesleğiniz açısından?

Belediyemizde kadınların görevde olduğu birçok müdürlük var, ama zabıtada bugüne kadar bir kadın zabıta müdürü, müdür yardımcısı, karakol

amiri olmadı. Çankaya Belediyesinde 30, Mamak Belediyesinde 10, Yenimahalle Belediyesinde beş, Altındağ Belediyesinde ise dört kadın zabıta memuru var. Keçiören Belediyesinde karakol amiri olan bir kadın arkadaşımız var. Biz onlar adına çok sevindik. Yani erkek egemen sistem bütün kurumlarda mevcut. Cam tavanın kırılması gerekiyor. Biz yönetsel kademelerde de kadınları görmek istiyoruz. Çankaya Belediyesinde 30 kadın zabıta memuru olması yeterli değil çünkü bu rakam tüm personelin yüzde 5'i bile değildir. Özellikle işe alımlarda çok fazla erkek kontenjan veriliyor. Kadın sayısı ise 10-15 ile sınırlı kalıyor. Bu oran yüzde 50'ye yaklaşırsa teşkilatımızda gerçekten gözle görülür bir fark yaratırız. Kadının elinin değdiği her şey fark yaratır, güzelleşir.

Biliyorsunuz bu ülkede son yıllarda birçok kadın katledildi. Görev esnasında katledilen kadınlar var. Kim tarafından? Ya birinci derece aile yakını ya da eşi ya da sevgilisi tarafından. Hemşireler olsun, itfaiyeciler olsun... Bu ülkede kadınlar katledildi. Biz 30 kadın çalışma arkadaşımıza bir şey anlatmak istemiyoruz. Kadınlar biliyor zaten. Biz burada, erkek yöneticilere, başkanlara, başkan yardımcılara, idarecilere seslenmek istiyoruz. Neden ben bir kadına yapması gereken şeyi anlatayım ki? Ben erkeğe anlatmak istiyorum. Biz kadın-erkek hepimiz birlikte olursak, güçlü kalırız.

Aynı zamanda sendikalı bir kadın olarak şiddetsiz, eşit, özgür bir yaşam için mücadelede kararlı olduğumuzu belirtmek istiyorum. Başta meslektaşımız Elif'i ve kaybettiğimiz tüm çalışma arkadaşlarımızı sevgi, saygı ve gururla anıyor ve Sabahattin Ali'nin şu sözünü söylemek istiyorum: "İnsanları olduğundan farklı görmekte ısrar edişime içerliyorum." ■

Kriz zamanlarında kadın liderler

Kadınlar; kuruluşlar, siyasi partiler ve hatta ülkeler genelinde giderek daha fazla üst düzey liderlik rolleri üstleniyor. Bu, çok iyi bir şey olmakla birlikte; bu rollerin çoğunun, erkekler için cazip olmayan riskler içeren, güvencesiz koşullarda üstlenildiği gözden kaçmamalıdır.

Sanae Takaichi, Japonya'nın ilk kadın başbakanı oldu. Ancak kendisi beş yıl içinde dördüncü başbakan ve durgun bir ekonomi, rekor düzeyde enflasyon ve azalan bir nüfus miras aldı. Sarah Mullally, Canterbury'nin yeni başpiskoposu ve İngiltere Kilisesi'nin ilk kadın lideri oldu fakat skandallarla lekelenmiş bir ortama adım attı. Carly Fiorina, teknoloji balonunun patladığı sırada Hewlett-Packard'ın CEO'su oldu. Mary Barra ise hatalı üretimin sonucu pek çok ürünün geri çağırıldığı bir dönemde General Motors'un CEO'luğuna terfi etti.

Yirmi yıldır bu fenomen, "cam uçurum" olarak adlandırılıyor. Bu kavram, kriz dönemlerinde kadınların erkeklerden daha fazla liderlik pozisyonuna getirilme eğilimini vurgulamak için kullanılıyor.

2023 ve 2024 yıllarında gerçekleştirilen, üst düzey liderlik pozisyonlarında bulunan 33 kadınla derinlemesine görüşmeler yapılan bir araştırma, kadın liderlerin ve kriz

Sanae Takaichi

halindeki kuruluşları yönetenlerin bakış açısını inceledi. Kadınların yüksek riskli liderlik rollerine atanmalarının ardındaki motivasyonu ve göreve geldikten sonra zorlukları aşmak için kullandıkları stratejileri araştırdı.

İngiltere Finansal ve Kurumsal Dürüstlük Merkezi ve Coventry Üniversitesi işbirliğinde, Dr. Rita Goyal koordinatörlüğünde gerçekleştirilen ve birkaç ay önce yayınlanan, “Kadın Başkanların Atanmasında Cam Uçurum Fenomeni” başlıklı bu değerli araştırma, kadınların genellikle kendine özgü liderlik tarzları ve krizleri yönetme becerileri nedeniyle seçildiğini ortaya koyuyor. Kadınlar, kariyerlerinin başında, zor durumda olan hatta “umutsuz vaka” sayılan kuruluşları yönetmek için davet edilseler de işbirliği ve uzlaşmaya odaklanarak ve egoizmden uzak durarak, en zorlu durumları bile tersine çevirebiliyor.

Araştırmada yer alan ve yönetim kurulu başkanlığı yapan bir kadın lider şöyle diyor: “Kadınlara genellikle çaresiz durumlara ilişkin görevler verilir, çünkü genellikle daha destekleyicidirler, daha iyi dinleyicidirler ve daha

Carly Fiorina

Sarah Mullally

şefkatlidirler. Böyle durumlarda sorunlarla daha iyi başa çıkabilirler.”

Bunun anahtarı; sezgi, alçakgönüllülük ve iş arkadaşlarını yönetme becerisinin birleşimidir. Skandallarla, verimsizlikle veya finansal kötü yönetimle karşı karşıya olan kuruluşlarda, kadın liderlerin sadece operasyonel faktörlere değil, insani yönleri de odaklandığını görüyoruz.

Çalışmaya katılanlar, risklerle dolu ortamları yönetmek için insan ilişkileri becerilerinin (empati, iletişim ve insanları bir araya getirme becerisi gibi) çok önemli olduğunu vurguluyor. Kadınların genellikle bu alanlarda daha başarılı olduklarını düşünüyorlar. Örneğin Mullally, onkoloji hemşiresi olarak çalıştığı yılların, İngiltere Kilisesi’nin karşı karşıya olduğu zorlukları yönetmek için güçlü bir temel oluşturduğunu belirtiyor.

Kadınlar bu riskli rolleri neden kabul ediyor?

Çalışmada, kadınların neden bu riskli rolleri kabul ettikleri de araştırılmış. Kariyerlerinin başlarında

Mary Barra

büyük bir organizasyonu yönetme fırsatı, organizasyon krizde olsa bile, bir amaç ve tatmin duygusu sunduğu için cazip gelebilir. Ancak deneyim kazandıkça, kadınlar liderlik pozisyonlarını kabul etme konusunda daha seçici hale geliyorlar. Araştırma, kadınlar erkeklerden daha katı standartlara (örneğin medyada) tabi tutuldukları için, riskli atamaların itibar riskini artırdığını vurguluyor. Bir katılımcı şöyle diyor: “Bir erkek başarısız olduğunda veya hata yaptığında başarısız olan ‘o’ kişidir; ‘o’ etik kurallara uymamıştır. Bir kadın başarısız olduğundaysa, ‘Kadınlar işte’ denir.”

Araştırma ayrıca ilişki ağlarının, mentorluğun ve ittifakların önemini vurguluyor. Kadın liderler, zorluklarla karşılaştıklarında rehberlik, destek ve içgörü sağlayabilecek güvenilir danışman ve mentorlar edinmeyi öneriyorlar. Bazıları, operasyonel zorlukların liderliğin normal bir parçası olduğunu özellikle vurguluyor.

Ancak kadınlar, örneğin dürüstlük veya yönetim sorunlarının daha köklü olduğu liderlik rollerini kabul etmeden önce dikkatlice düşünmelidir. Araştırmaya katılan başka bir katılımcı şöyle diyor: “Etkili bir liderlik yapabileceğinize inanıyorsanız, zorlukların sizi caydırmasına izin vermeyin. Ancak yapısal veya etik zorluklar varsa, lider bunları dikkatlice değerlendirmelidir.” Bazen bir kuruluşun başarısızlıkları, yeni bir liderin durumu değiştiremeyeceği kadar ciddi olabilir.

Hırs ile ihtiyat arasında denge önemlidir

Geleneksel inancıya göre, kadınlara riskli roller sunulur çünkü onlar harcanabilir olarak görülür. Ancak bunun çok ötesi vardır. Kadınların kaosu yönetme, egosuz liderlik sergileme ve kolektif karar almayı teşvik etme becerileri, onları genellikle çekici adaylar haline getirir. Bu bakış açısıyla bakıldığında, odak mağduriyetten

yeteneklere kayar. Bu, kadınların sadece yüksek riskler nedeniyle değil liderlik güçleri nedeniyle seçildiklerini gösterir.

Bulgular, kadınların karmaşık, yüksek riskli liderlik rollerine katabilecekleri özel yetkinlikleri olduğunu gösteriyor. Bunu görmek kuruluşların strateji ve yetenek yönetimi için de önemlidir. Kuruluşlar, zorlu liderlik rollerindeki kadınlara uygun destek ve kaynaklar sunarak onların bu becerilerinden büyük fayda sağlayabilir.

Kadın liderlerin de hırs ile ihtiyat arasında denge kurması gerekir. Zorlu roller gelişim ve tanınma fırsatı sunarken, kişinin değerleriyle uyumlu olmayan bir rol üstlenmesi yüksek mesleki riskler taşıyabilir.

Kadınlar, üst düzey pozisyonları kabul etmeden önce güçlü müzakereler yapmalı ve olası sonuçları dikkatlice değerlendirmelidir. Liderler, uzmanlıklarını ve değerlerini kuruluşun ihtiyaçlarıyla uyumlu hale getirdiklerinde, krizleri büyüme fırsatına dönüştürebilirler.

Liderlik pozisyonundaki kadınlar, kuruluşların çalkantılı dönemlerinde giderek daha fazla ön plana çıkıyor. Bu roller daha büyük riskler içerse de yeteneklerini gösterme, itibarlarını güçlendirme ve kuruluşun kültürünü iyileştirme fırsatları sunmaktadır. Bu fırsatlar, hem iyi hem kötü yanları ile yeniden çerçevelenebilir. Zorluklar, iyi yönetilirse, kadınların kendilerine özgü liderlik tarzını öne çıkarır. Kadınlar, belirsizlik dönemlerinde yöneticilik yaparken liderlik algısını yeniden tanımlayabilir ve gelecekte kadınlar için doğacak farklı fırsatlara kapı açabilirler. ■

Kaynak: Laura Hood ve Rita Goyal, *The Conversation*

Alfa Kuşağını yeterince tanıyor muyuz?

Alfa Kuşağı, şimdiye kadarki en kalabalık kuşaktır. Toplamda iki milyar kişiyi kapsayan bu kuşak, şu anda 0-15 yaşları arasında olan, yani 2010 ile 2025 yılları arasında doğan çocukları ve gençleri içeriyor.

Alfa Kuşağı tamamen dijital ortamda yetişen ilk kuşaktır ve birçok çocuk şimdiden benzeri görülmemiş düzeyde dijital okuryazarlık becerisine sahiptir. Bu kuşağın tarihteki en eğitilmiş kuşak olacağı tahmin ediliyor. Ancak, Alfa Kuşağı çocukları aynı zamanda küresel belirsizlikler, konut sıkıntısı ve iklim değişikliği ile karakterize edilen, giderek daha güvencesiz bir dünyayı miras alacak. Peki bu durum onların deneyimlerini, ilgi alanlarını ve değerlerini nasıl etkileyebilir?

İyi bir başlangıç noktası, ebeveynlerine, yani Y kuşağına bakmaktır. 30'lu ve 40'lı yaşlarındaki ebeveynlerinden kapsayıcılık, uyum sağlama

becerisi ve dijital güven gibi değerler kadar bazı alanlarda, sözleri veya eylemleri saldırgan olan kişileri boykot etme eğilimini de miras alıyorlar.

Y kuşağı ayrıca önceki nesillere göre daha depresif ve birçok batı ülkesinde daha zorlu bir mali durumla karşı karşıyadır. Bu zorluklarla karşı karşıya kalmak, ebeveynlerin çocuklarının dayanıklılığını geliştirmek için daha fazla çabalaması gerektiği anlamına gelebilir. Neyse ki Y kuşağı babaların, umut verici şekilde, cinsiyet stereotiplerine meydan okumak konusunda önceki kuşaklara göre daha fazla çaba gösterdikleri görülüyor. Öte yandan, stresli ebeveynler genellikle günlük görevlerle başa çıkmakta zorlanırken, çocukları ise saldırganlık gibi davranış sorunları ve sosyalleşmede azalma ve kaygı artışı gibi duygusal zorluklar gösterebiliyor.

Teknoloji, Y kuşağının kişisel cihazları yaygın olarak benimsemesiyle birlikte bazı zorluklar da ortaya çıkarıyor. Ebeveynlerin çoğu telefonlarına bağımlı olduklarını söylüyor. Dijital cihazların dikkat dağıtıcı unsurları ebeveynliği daha da zorlaştırabilir. Ebeveynlerinin teknolojiyle bu kadar yoğun etkileşimi, çocuklarda davranış sorunlarına yol açabiliyor ve bu, gelecekte başka bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir.

Diğer yandan ebeveynlerin teknolojiyle ilgili kendi zorlukları, en azından çocuklarının ekran süresi ve sosyal medya gibi konularda yolunu bulmasına yardımcı olmada onları daha farkındalık sahibi hale getiriyor. Ayrıca günümüzün dijital dünyası, ebeveynlerin çok sayıda ebeveynlik bilgisine,

ebeveynlik forumlarına ve dijital topluluklara erişim imkânına sahip olmasını da sağlıyor.

Alfa Kuşağı ve dijital dünya

Dijital dünya, Alfa Kuşağının akranlarından ve başka yetişkinlerden gelen fikirlere ve kültürel uygulamalara daha açık olmasına neden oluyor. Bu da, önceki nesillere göre daha uzun süre evde kalma eğiliminde olsalar da aslında ebeveynlerinin etkisine daha az duyarlı olabilmelerine neden oluyor. Bu özgürleştirici olabileceği gibi aynı zamanda yeni riskleri de beraberinde getirebilir.

Sosyal medya ise akran baskısını şiddetlendirdi ve siber zorbalık kavramının ortaya çıkmasına yol açtı. Influencer trendleri, gerçekçi olmayan vücut ve güzellik idealleri aşıyor; bu da gençlerin özgüven sorunları yaşamasına katkıda bulunabiliyor.

Video oyunlarının aşırı kullanımı, uyku yoksunluğuna, fiziksel aktivitenin azalmasına ve okul performansının düşmesine neden olabiliyor. VR oyunlarının giderek daha yaygın hale gelmesi, bu riskleri Alfa Kuşağı için daha belirgin hale getiriyor. Alfa Kuşağı ayrıca zararlı içeriğe sahip dijital yayınlara daha fazla maruz kalma riskiyle karşı karşıya... Genellikle sanıldığı kadar saf olmasalar da, küçük çocuklar genellikle güvenilir bilgileri belirlemek için etkili stratejilere sahip değildir, bu da onları yetişkinlerden daha fazla riske maruz bırakır.

Dijitalleşmenin olumlu etkileri de var

Ancak dijital alan, çocukların psikolojik gelişimi için tamamen olumsuz değildir. Alfa Kuşağı için, sanal topluluklara katılmak, zihinsel sağlıkla ilgili bilgilere ve profesyonel psikolojik desteğe çevrimiçi olarak erişmek çok daha kolaydır. Teknoloji ayrıca eğitim kaynaklarına ve araçlarına çok daha fazla erişim imkânı sunar ve bu durum yapay zekâ ile daha da artabilir. Hatta yapay zekânın öğrenme sonuçlarını iyileştirebileceği

ve öğrencilerin motivasyonunu artırabileceği yönünde kanıtlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Asıl zorluk, yazma ve düşünme konusunda yapay zekâya aşırı güvenmenin insan bilişsel yetenekleri üzerindeki olumsuz etkisidir. Bunu dikkate alarak öğrenmeyi çeşitlendirmek en iyi yol olacaktır.

Pandemiden nasıl etkilendiler?

Pandemi, eğitimden evdeki istikrara kadar çocukların yaşamlarının birçok alanında eşitsizliği daha da kötüleştirdi. Bazı daha büyük Alfa Kuşağı üyeleri için, okulların kapanması ve çevrimiçi eğitim, uzun vadeli izler bıraktı. Birçok ülkede okula devam oranları eskiye oranla azaldı.

Pandemi sırasında okulların kapanması, evde ihmal veya kötü muamele riski altında olan çocuklar için güvenli alanın kaybı anlamına geliyordu. Bunun bir sonucu, çocuklara yönelik şiddetin küresel olarak artması oldu. O dönemde henüz doğmamış olan daha küçük Alfa Kuşağı üyeleri bile, abla ve ağabeylerinin deneyimlerinden dolayı olarak etkilenebilir.

Bu deneyimler elbette ki Alfa Kuşağı üyelerinin yaşadıkları yere göre büyük farklılıklar gösteriyor. Örneğin, Doğu Asya'da aşırı düşük doğurganlık, sınıfların boşalmasına neden oluyor. Daha küçük ailelerdeki çocuklar ebeveynlerinden eğitim konusunda daha fazla baskı görüyor.

Cinsiyet de bu neslin dünyayı nasıl deneyimlediğini farklı şekillerde etkiliyor. Örneğin, erkek çocuklar oyun bağımlılığına daha yatkın görünürken, kız çocuklarının sosyal medyaya bağımlı hale gelme olasılığı daha

**Dijital dünya,
Alfa Kuşağının
akranlarından
ve başka yetişkinlerden
gelen fikirlere ve
kültürel uygulamalara
daha açık olmasına
neden oluyor.**

yüksektir. Kız çocukları ayrıca, görünüşleriyle ilgili baskı yaratan daha fazla çevrimiçi içeriğe maruz kalırken, erkek çocukları erkekler ve kadınlar hakkında potansiyel olarak zararlı görüşleri teşvik eden yanlış bilgilere daha fazla maruz kalabilmektedir.

Alfa Kuşağının bu yeni dünyaya ilişkin görüşleri neler?

Yetişkinlerin kadın düşmanlığı, yabancı düşmanlığı ve kutuplaşmaya maruz kalma korkularına rağmen, günümüzün çocukları çok çeşitli ilercilerle konularla ilgileniyor. Bunlar arasında kaynak eşitsizliği, cinsellik, iklim adaleti ve hayvan hakları bulunmaktadır.

Bu, yetişkinlikte kaybolacak gençlik idealizmi olabilir. Ancak, Alfa Kuşağının ebeveynlerine çevre dostu tutumlar aşıladığı da tespit edilmiştir. Dolayısıyla, bu ilerciler değerlerin en azından bir kısmı muhtemelen kalıcı olacak ve toplumun daha geniş kesimlerine yayılacaktır. ■

Kaynak: *The Conversation*

Yapay zekânın işgücüne olan etkisi kadınları nasıl etkiliyor?

Kadınlar yapay zekânın yarattığı işgücü şokuyla karşı karşıya... Microsoft araştırmacıları tarafından hazırlanan ve yüksek ihtimalle yakın gelecekte yapay zekânın insanların yerini alabileceği 40 mesleği listeleyen yeni bir rapor yayınlandı. Rapor satış temsilcileri, çevirmenler, düzeltmenler ve diğer bilgi çalışanları gibi mesleklerde özellikle beyaz yakalı kadın çalışanlar için bir işgücü kaybının yaklaştığını gösteriyor.

ABD Çalışma İstatistikleri Bürosuna göre, Microsoft araştırmacıları tarafından hazırlanan raporda listelenen mesleklerin yaklaşık yüzde 60'ında kadınlar çoğunluğu oluşturuyor. Yapay zekâ tüm çalışanları etkileyecek, ancak bu teknolojiyle ilk ve en hızlı

şekilde işlerini kaybedecek olanlar muhtemelen kadınlar olacak gibi görünüyor.

1980'lerde bilgisayarların ortaya çıkması, birçok sekreter ve veri giriş operatörünü (çoğunlukla kadınların yaptığı işler) işsiz bıraktı ve bugün, yeni otomasyon dalgası kadın işçileri orantısız şekilde

Kadın çalışanların yapay zekânın işgücü üzerindeki etkisine maruz kalmasını engellemek için yeni teknolojiyi öğrenmelerini sağlamalıyız.

etkileyebilir. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün yeni bir araştırması, yüksek gelirli ülkelerde kadınların işlerinin otomatikleştirilme olasılığının erkeklere göre yaklaşık üç kat daha fazla olduğunu gösteriyor. Bilgisayar devrimi bir uyarı niteliğinde... 80'lerde bu devrim nedeniyle işlerini kaybeden kadınların çoğu, bu darbenin etkisinden hiçbir zaman kurtulamadı. Ya uzun bir işsizlik döneminden sonra daha düşük ücretli işlere (genellikle hizmet veya bakım sektörlerinde) geçtiler ya da işgücünden tamamen ayrıldılar.

Dijital becerilerde cinsiyet uçurumu

ABD Çalışma İstatistikleri Bürosunun ortaya koyduğu bulgular çarpıcı: Kadınların işgücü piyasasından ayrılma olasılığı erkeklerden iki kat daha fazla... Kadınlar zaten ekonomik olarak erkeklerden daha kötü durumdadır (daha az kazanıyorlar, daha az mal varlıkları var ve daha az birikimle emekli oluyorlar). Bu nedenle yetkililer, yapay zekânın kadın çalışanları daha fazla etkilemesine hazırlıklı olmalı ve bu darbeyi hafifletmek için önlemler geliştirmelidir.

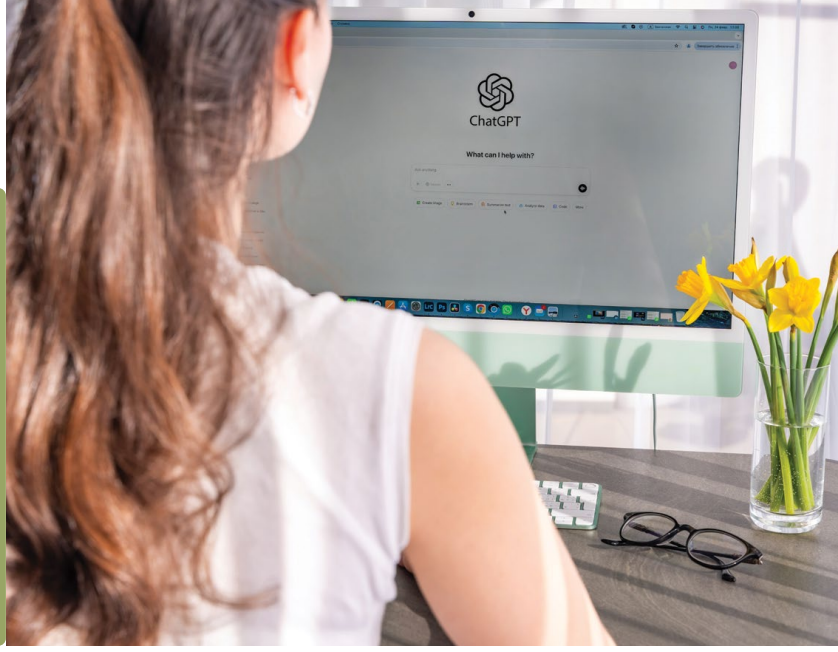
Bu önlemleri geliştirirken, 1980'lerde tüm sekreterlerin, veri giriş operatörlerinin ve yazıcıların eşit şekilde etkilenmediği hatırlamak önemlidir: Yeni teknolojiye uyum sağlayabilen ve yeni beceriler edinebilen kadınlar daha iyi durumda kaldılar. Yapay zekâ becerilerine sahip çalışanlar için durumun, bu becerilere sahip olmayanlara göre daha iyi olacağı bir tür geçiş

dönemi yaşayacağız. PwC'nin yayınladığı Küresel Yapay Zekâ İşyeri Barometresine göre, yapay zekâ becerilerine sahip çalışanlar önümüzdeki yıl yüzde 56'lık bir ücret artışı alacaklar, bu da bir yıl önce bildirilen yüzde 25'lik artışın çok üzerinde...

Kadınları güçlendirmek için gerekli adımlar

Başka bir deyişle, kadın çalışanların yapay zekânın işgücü üzerindeki etkisine maruz kalmasını engellemek için yeni teknolojiyi tam olarak öğrenmelerini sağlayacak ortamı yaratmamız gerekir. Şu anda, kişisel olarak ChatGPT'yi kullanan kadın ve erkeklerin sayısı yaklaşık olarak eşit, ancak işyerinde çarpıcı bir cinsiyet farkı var. ABD'deki çalışanlarla yapılan son ankete göre, erkeklerin yüzde 36'sı işyerinde her gün üretken yapay zekâ kullanırken kadınlarda bu oran sadece yüzde 25... Ayrıca, erkeklerin yüzde 47'si kadınlarinsa sadece yüzde 39'u işyerinde bu teknolojiyi güvenle kullanıyor.

Bu eşitsizlik muhtemelen kadınların erkeklere göre yapay zekânın aktif kullanımından daha fazla endişe duymalarından kaynaklanıyor. Aslında bu, olması gereken sağlıklı bir şüphecilik. Ancak başka bir neden daha var: Şirketler, kadın çalışanlardan çok erkek çalışanların yapay zekâ becerilerini geliştirmeye yatırım yapıyor. Randstad tarafından bu yıl 12.000 profesyonel üzerinde yapılan küresel bir ankette, erkeklerin yüzde 41'i işverenin kendisine yapay zekâ erişimi

sağladığını söylerken, bu oran kadınlarda sadece yüzde 35'ti. Ayrıca, erkeklerin yüzde 38'i kendisine yapay zekâ becerilerini öğrenme fırsatı verildiğini söylerken, kadınlarda bu oran yüzde 33'tü.

Yeni teknolojileri benimseme oranının düşük olması ve bu teknolojilere karşı eşitsiz yaklaşımlar, kadın çalışanlar açısından tehlikeli bir birleşimdir. Özellikle şirketler terfi ve devam kararı verirken "yapay zekâ becerilerine" giderek daha fazla öncelik verirken... Bu, dijital dönüşüme daha az aşına olan kadınların kariyer açısından dezavantajlı konuma düşmesine neden olabilir.

Bu durum kontrol edilmezse, işverenler yasal risklerle karşı karşıya kalacaktır. Örneğin İngiltere'de, kadınları sistematik olarak dezavantajlı duruma düşüren istihdam politikaları (yapay zekâ becerileri edinme

şanslarını azaltmak bu tanıma uymaktadır), 2010 Eşitlik Yasası uyarınca dolaylı cinsiyet ayrımcılığı olarak kabul edilmeye başladı. Bu, şirketin açıkça kimseye ayrımcılık yapma niyeti olmasa dahi geçerlidir. Bu ve diğer ülkelerdeki benzer yasalar uyarınca, önemli olan niyet değil, sonuçtur. ■

Kaynak: Project Syndicate

Çizen: DUYGU SÖNMEZ

Sanat ve kültürde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet

Sinema, moda, sahne sanatları ve reklam gibi sektörlerde yaşanan şiddeti anlamak için daha fazla bilimsel araştırmaya ihtiyaç var. Sanat ve kültür alanlarında toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadeleyle yön verecek sağlam veriler ne yazık ki yetersiz.

Kitap, ABD'den Japonya'ya, Finlandiya'dan Birleşik Krallık'a uzanan beş ülkede; müzik, fotoğraf, tiyatro, sinema ve görsel sanatlar gibi farklı disiplinlerde yapılan ayrıntılı incelemelere dayanıyor. Bu geniş perspektif, gündelik cinsiyetçilikten hukuki suç teşkil eden ağır vakalara kadar uzanan bir "şiddet sürekliliğini" açıkça ortaya koyuyor.

#MeToo hareketi, sanat ve kültür alanlarında ortaya çıkan toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti görünür kıldı. Ancak bu şiddetin tespiti ve açıklanması araştırmalarda hâlâ yeterince ele alınmış değil. Marie Buscatto, Sari Karttunen ve Mathilde Provansal editörlüğünde hazırlanan, araştırmalara dayalı *"Gender-based Violence in Arts and Culture. Perspectives on Education and Work"* (Sanat ve Kültürde Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet: Eğitim ve Çalışma Perspektifleri) adlı eser, bu boşluğu doldurmayı amaçlıyor.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin sonuçları yalnızca psikolojik değil; kadınların mesleki ilerleyişini de ciddi biçimde kesintiye uğrattıyor. Bazı genç sanatçılar, yeniden tacize uğramamak için eğitimini bırakıyor ya da sektörle bağını tamamen koparıyor.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet çok farklı biçimler alıyor

Kitap, sanat ve kültür alanlarında sıkça yaşanan ancak mağdurlar tarafından çoğu zaman adlandırılmayan çok çeşitli toplumsal cinsiyete dayalı şiddet biçimlerini, özellikle rutin mesleki uygulamalar üzerinden ortaya koyuyor.

Örneğin Japon pop müzik endüstrisi üzerine yapılan bir çalışmada, görüşülen kadınlar ancak "cinsel taciz" kavramı detaylandırıldığında (cinsiyetçi sözler, ısrarlı flört girişimleri, dış görünüşe dair küçümseyici şakalar gibi) tacize uğradıklarını fark ettiklerini belirtiyor. Yani maruz kaldıkları davranışları çoğu zaman "normal" sanıyorlar. Bu normalleştirme, davranışları zararsız bulmalarından değil; güç ilişkilerinin onları sessiz kalmaya zorlamasından kaynaklanıyor.

Bu şiddet, tesadüf değil: arkasında biriken sosyal süreçler var

Kitap, sanat ve kültür dünyasında toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin neden bu kadar yaygın olduğunu da açık biçimde ortaya koyuyor. Bu

Gender-Based Violence in Arts and Culture

Perspectives on Education and Work

Edited by
Marie Buscatto,
Sari Karttunen and
Mathilde Provansal

durum, yıllar içinde biriken ve mesleki kültürün parçası haline gelen sosyal dinamiklerden kaynaklanıyor. Sanat okullarından verilen örnekler oldukça çarpıcı:

- Kadın öğrencilerin cinselleştirilmesi
- Kariyer başlangıcında öğretmenlere ve mentorlara aşırı bağımlılık
- Özel hayatla profesyonel alan arasındaki sınırların bulanık olması
- Güvenli şikâyet mekanizmalarının eksikliği...

Tüm bu unsurlar, şiddetin "sanat dünyasının olağan akışının bir parçası" gibi algılanmasına zemin hazırlıyor.

Kadınların kariyerleri ve yaratıcılığı doğrudan etkileniyor

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin sonuçları yalnızca psikolojik değil; kadınların mesleki ilerleyişini de ciddi biçimde kesintiye uğrattıyor.

Bazı genç sanatçılar, yeniden tacize uğramamak için eğitimini bırakıyor ya da sektörle bağını tamamen koparıyor. Fotoğraf ve tiyatro

alanındaki araştırmalar bu durumu net biçimde ortaya koyuyor.

Ayrıca şiddete maruz kalan kadınların eserleri ve profesyonel itibarı da kadınları, bedenleri ve cinsel çekicilikleri üzerinden değerlendiren yaklaşımlar nedeniyle değersizleştirilebiliyor. Cinsiyetçi uygulamalara boyun eğmeyi reddeden kadınlar ise “zor iş arkadaşı” olarak görülüp iş fırsatlarını kaybedebiliyor.

Yaratıcılık süreci de bu şiddetten doğrudan etkileniyor. Bazı kadınlar yaşadıkları travmayı üretimlerine yansıtarak kendilerine bir ifade alanı yaratırken; bazıları için bu, çalışma ortamını daha da kırılğan ve yıpratıcı hale getirebiliyor.

Şiddetin çoğu sessizlik içinde kayboluyor

Araştırmamanın en çarpıcı bulgularından biri şu: Kadınların büyük bölümü, yaşadıkları şiddetin ciddi sonuçları olduğunu kabul etseler bile bunu dile getirmekte zorlanıyor.

Cinsel taciz, saldırı veya tecavüz gibi hukuki süreç gerektiren durumlarda bile şikâyet oranı oldukça düşük.

Bu sessizliğin temelinde çoğunlukla korku var: işini kaybetme, sektörde dışlanma, “abartılı tepki veren” biri olarak yaftalanma, failin güçlü çevresi nedeniyle kendisine inanılmayacağı korkusu gibi...

New York tiyatro dünyasında yapılan araştırma da aynı sonuca varıyor: Görünürde şikâyet sistemleri olsa bile, kadınlar çoğunlukla yalnız kalacaklarından endişe ediyor.

Sessizliği kırmak mümkün ama yol uzun

Araştırmalar, değişimin mümkün olduğunu gösteren örnekler de sunuyor. Kadınların deneyimlerini paylaştığı dayanışma grupları, şiddetin tanımlanmasını ve failerin projelerden uzaklaştırılmasını sağlayabiliyor. Tiyatro, sinema ve operada görev yapan koordinatörlerin bazıları, riskli sahneleri ve sorunlu durumları profesyonelce yönetebiliyor. Sosyal medyada yapılan ifşalar ise kimi zaman faillerin kariyerlerinin sona ermesine kadar uzanan etkiler yaratabiliyor; ancak bu süreç hem zor hem de çok nadir görülüyor.

Ne yapılmalı?

Kitap, sanat ve kültür dünyasında gerçek bir dönüşüm için birkaç kritik öneri sunuyor:

Gündelik cinsiyetçilikle kararlı bir mücadele şart... Yalnızca ağır vakaların cezalandırılması yeterli değil; şiddetin yeniden üretilmesine zemin hazırlayan “ufak” ama etkili davranışların da engellenmesi gerekiyor.

Eğitim ve çalışma ortamları daha güvenli hale getirilmeli, ancak bunun ötesine geçilerek kadınların ve toplumsal cinsiyet azınlıklarının sanata erişimi, üretim süreçleri ve tanınırlık açısından gerçek bir eşitlik sağlanmalı.

Kadınların yaratıcı özgürlüğünü korumak, özellikle kamu fonlarının azaldığı ve kadın haklarının tartışmaya açıldığı bir dönemde her zamankinden daha kritik. ■

Kaynak: Center for Cultural Policy Research (CUPORE)

FEMİNİST PORTR

Bir kadın, bir kamera ve bir ömür boyu süren merak...

Agnès Varda, sinemanın kurallarını yeniden yazdı, kadınların hikâyelerini görünür kıldı, dünyaya bambaşka bir bakışın mümkün olduğunu gösterdi.

Kamerasıyla dünyayı yeniden kuran kadın: Agnès Varda

Agnès Varda, sinema tarihinin yalnızca büyük bir yönetmeni değil; aynı zamanda kadınların temsilini, sesini ve bakışını sinema diline yerleştiren öncü bir feministtir. "Fransız Yeni Dalgası"nın "büyük annesi" olarak anılan Varda, aslında bu akımın başlangıcını ateşleyen isimlerden biridir, fakat küresel tanınırlığa ancak hayatının sonraki dönemlerinde kavuşabilmiştir. Çektiği her film, yaptığı her sanat işi, yazdığı her satır, kadınların hikâyelerini merkeze alan, onları karmaşık, canlı, eksik, güçlü ve çok katmanlı şekilde resmeden bir feminist duyarlılıkla örülmüştür.

Agnès Varda, 30 Mayıs 1928'de Belçika'nın Ixelles şehrinde doğdu. Bir Yunan baba ve Fransız annenin çocuğu olan Varda'nın çok kültürlü kimliği, ilerleyen yıllarda sinemasına yansımaya sahip olacak olan çoğulcu, sınırları zorlayan ve yerleşik kalıpları reddeden dünya görüşünün temelini oluşturdu.

II. Dünya Savaşı sırasında ailesiyle birlikte Fransa'nın güneyine taşındı. Savaş yıllarının getirdiği belirsizlik ve göç hali, Varda'nın filmlerinde sık sık karşımıza çıkan "yolda olma", "arada kalmışlık", "yerinden edilmişlik" temalarının arka planını oluşturdu.

Varda, başlangıçta sinemayla değil, fotoğrafla ilgilendi. Sorbonne'da sanat tarihi öğrenimi gördükten sonra Ecole de Vaugirard'da fotoğraf eğitimi aldı. 1940'ların sonunda küçük bir sahil kasabası olan Sète'te belediye fotoğrafçısı olarak çalıştı. Bu deneyim, ona hem belgeselci bir göz hem de gündelik hayatın estetiğini yakalama becerisi kazandırdı.

Sonraları sık sık söylediği gibi, "sinemaya, filmin kokusunu bilmeden başladı" ancak bu, onun sinemayı kendi yöntemiyle yeniden icat etmesine engel olmadı.

Agnès Varda'nın sineması, yalnızca hikâye anlatma biçimiyle değil, üretim tarzıyla da devrimcidir. O, kadınların kendi hikâyelerini kendilerinin anlatması gerektiğine inanan bir öncüydü.

"Fransız Yeni Dalgası"na damga vurdu

1950'lerin ortası, Fransız sinemasında büyük bir kırılmanın yaşandığı dönemdi. Genç eleştirmen ve yönetmenler Godard, Truffaut ve Chabrol yepyeni bir dil arayışındaydı. Ancak bu akımın kıvılcımını çakan isimlerden biri, aslında henüz 27 yaşında bir genç kadın yönetmen oldu: Agnès Varda.

Varda'nın ilk filmi *La Pointe Courte (Paralel Yaşamlar)*, hem biçimsel hem de tematik olarak o güne kadar yapılmış hiçbir filme benzemiyordu. Bir yandan küçük bir balıkçı kasabasındaki gerçek insanların hayatını belgesel tonunda anlatıyor; bir yandan da evliliklerini sorgulayan bir çiftin dramatik hikâyesini işliyordu. Düşük bütçeli, deneysel ve tamamen bağımsız olarak yapılan film, Yeni Dalga'nın doğumunu simgeleyen ilk eserlerden biri kabul edilir.

Ne var ki, Varda'nın bu katkısı, tarih boyunca çoğu zaman görmezden gelindi. Erkek yönetmenler sinema devrimcisi olarak övülürken, Varda ancak yıllar sonra bu mirasın kurucu figürü olarak

yeniden keşfedildi. Kendisi bu durumu şöyle özetledi: "Öncüydüm, ama kadın olduğum için kimse beni öyle görmedi."

Ona göre kişisel olan politiktir ama her zaman şiirseldir

1958'de yönetmen Jacques Demy ile evlendi. Bu ilişki hem romantik hem de yaratıcı açıdan çok besleyici oldu. Demy'nin AIDS nedeniyle 1990'da hayatını kaybetmesi, Varda için hayatının en zor dönemiydi. Ancak o, yasını bile sanatsal bir forma dönüştürdü. 1991 tarihli *Jacquot de Nantes (Nantesli Jacquot)* eşine duyduğu sevgiye yakılmış sinemasal bir ağıttır. Aile hayatı, annelik, dostluk ve dayanışma, Varda'nın feminist duruşunu besleyen temel alanlardandı. Feminist söylemi yalnızca teorik bir çerçeve olarak değil; yaşama biçimi olarak benimsedi.

Agnès Varda'nın sineması, yalnızca hikâye anlatma biçimiyle değil, üretim tarzıyla da devrimcidir. O, kadınların kendi hikâyelerini kendilerinin anlatması gerektiğine inanan bir öncüydü. Varda'nın filmlerinde feminist bir damar vardır, ancak bunu sloganlarla değil; güçlü kadın karakterler, duygusal derinlik, gündelik hayatın görünmeyen anları ve beden politikaları üzerinden işler.

Sık sık gerçek hayatla kurmaca arasında akışkan bir ilişki kurdu. Bu yöntem, kadınların deneyimlerini hem bireysel hem de toplumsal

boyutlarıyla ele almasına imkân tanıdı. *Sans toit ni loi* (Yersiz Yurtsuz), *Cléo de 5 à 7* (Cléo Beşten Yediye), *Documenteur* (Yalancı Belgesel), *Les Glaneurs et la Glaneuse* (Toplayıcılar) gibi filmler, hem belgesel sezgisi hem de kurmaca duygusuyla feminist bir sinema dili yarattı.

Agnès Varda'nın filmleri, kadınları edilgen değil; arzuları, çelişkileri, öfkesi, kırılganlığı ve gücüyle var eden bir temsil dünyası kurdu. Onu feminist sinemanın mihenk taşlarından biri yapan da tam olarak bu oldu.

Sinemada “kadın bakışı”

Varda'nın en bilinen filmlerinden *Cléo de 5 à 7* (Cléoten Yediye) genç bir şarkıcı olan Cléo'nun kanser testi sonucunu beklediği iki saati takip eder. Bu film feminist sinemada çok özel bir yere sahiptir çünkü erkek bakışına karşı kadın öznenin deneyimini merkeze alır. Kadınlığı yalnızca güzellik, gençlik ve tüketim objesi olarak gören erkek egemen sisteme karşı güçlü bir eleştiri sunar. Kamera, Cléo'yu nesneleştiren değil, onunla birlikte hareket eden bir dost gibidir.

Varda, bu filmle sinemada “kadın bakışı”nı üretir. Yıllar sonra feminist film teorisyenleri, feminist film kuramcısı ve film yapımcısı Laura Mulvey'nin “erkek bakışı” kavramı etrafında tartışırken, Varda'nın bu filmi kadın bakışının en erken örneklerinden biri olarak hep öne çıkmıştır.

1985 tarihli *Sans toit ni loi* (Yersiz Yurtsuz) ise Varda'nın feminist sinemasının en sert, en radikal örneklerinden biridir. Film, toplumdan uzak bir hayatı seçen genç bir kadın olan Mona'nın ölü bulunmasıyla açılır ve geriye doğru onun yaşamının izlerini sürer. Bu filmde kadın karakter romantize edilmez. Mona ne ilham veren ne de mağdur bir figürdür. Bir kadın olarak özgürleşmenin maliyeti ve yalnızlığı incelikle işlenir. Varda şöyle der: “Mona'yı yargılamadan göstermek istedim. İnsanlar, kadınların seçimlerini yargılamaya çok meraklıdır.” Bu tavır, feminist sinemanın en önemli ilkelerinden biri olan “kadın deneyiminin çeşitliliği” fikrinin güçlü bir tezahürüdür.

Belgesel sinemada feminist bir yaklaşım

Varda, belgesellerinde de kadın emeğini, kadın dayanışmasını ve kadınların toplumsal görünmezliğini ısrarla kayıt altına aldı. ABD'de “Siyahların Özgürlüğü Hareketi”ni çeken az sayıdaki kadın yönetmenden biri olan Varda'nın kamerası, özellikle kadın aktivistlere odaklanır. Kadınların politik mücadeledeki görünmez rolünü görünür kılar.

Paris'in küçük esnaf kadınlarının gündelik emeklerini belgelediği *Daguerréotypes* (Dagerotipler) adlı filmi, feminist belgesel sinemanın temel metinleri arasında yer alır.

2000'de çektiği *Les Glaneurs et la Glaneuse* (*Toplayıcılar*) ise sokaktan topladıklarıyla yaşamını sürdüren insanları konu alırken aynı zamanda Varda'nın kendisine, bedenine ve yaşlanmaya dair samimi bir portre sunar. Kendi kamerasını kendi üzerine çevirmesi, feminist sinemanın özdeşünümsel tavrının örneklerinden biridir.

Varda'nın kariyerinin son dönemindeki işleri, sinema ile görsel sanatları bir araya getiren deneysel çalışmalardır. Bu dönem, feminist özne anlatısının en yaratıcı biçimlerinden bazılarını içerir. 2008 tarihli *Les Plages d'Agnès* (*Agnès'in Plajları*), bir yönetmenin kendi hayatını anlatmasının ötesinde, kadın sanatçıların otoportre

yaratım biçimlerine dair ders niteliğindedir.

Varda, anılarını sahne tasarımları, videolar, fotoğraflar ve performatif anlarla yeniden kurar. "Anılarım bana ait, ama onları paylaşarak yeniden yaratıyorum" der. Bu yaklaşım, feminist sanatın kolektif hafızaya verdiği değeri yansıtır.

Erkek egemen bir endüstride kadın olmak

Agnès Varda, tüm hayatını sinema endüstrisinde kadınların görünmezliğine karşı mücadele ederek geçirdi. Filmlerinin finansmanını genellikle kendi imkânlarıyla sağladı. Sinema piyasasının erkek merkezli karar mekanizmalarına hiçbir zaman tam olarak dahil olmadı. Film okuluna hiç gitmedi; hiçbir "erkek mentor" ile ilerlemedi. Kadın bir yönetmen olarak kendi üretim ve çalışma koşullarını kendi yarattı. "Kadın olduğum için bana hiçbir zaman kırmızı halı serilmedi. Ama ben yine de yürüdüm" diyerek feminist

sinemanın sadece bir estetik değil, aynı zamanda bir üretim politikası olduğunu gösterdi.

Feminist harekete etkisi

Agnès Varda'nın feminist harekete etkisi çok yönlüdür. Kadın karakterleri pasif değil; kendi hikâyesinin öznesi olan kişiler olarak sundu. Varda, sinemada kadınların görünürlüğünü artırmak için hayatı boyunca çabaladı. Céline Sciamma, Chantal Akerman, Alice Rohrwacher, Mati Diop gibi pek çok genç kadın yönetmen onun sayesinde sinemaya başladığını söyledi.

Varda, 21. yüzyılda sinemanın genç kuşakları tarafından bir ikon olarak yeniden keşfedildi. Renkli saçları, punk ruhu, mizahı ve enerjisiyle feminist pop kültürünün de bir figürü haline geldi. 2017'de 89 yaşındayken JR ile birlikte çektiği *Faces Places* (*Mekânlar ve Yüzler*) filmi Cannes Film Festivalinde Cannes Altın Göz Belgesel Film Ödülü

kazandı ve 2017 yılında En İyi Belgesel Film kategorisinde Oscar adayı gösterildi. Bu film, onun insanlara duyduğu sevgi, merak ve dayanışma ruhunun sinemasal bir özetiydi.

Agnès Varda 2019'da hayatını kaybettiğinde, geride yalnızca filmler değil; bir feminist sinema geleneği bıraktı. Bugün kadın yönetmenlerin yaptığı her yenilik, Varda'nın açtığı kapıların izlerini taşır. O "küçük" hayatların değerini, "önemsiz" görünen detayların güzelliğini dünyaya gösterdi. Ve en önemlisi, "kadın bakışı"nın dünyayı nasıl değiştirebileceğini sinemayla kanıtladı. ■

Çankaya

BELEDİYESİ

KADIN BÜLTENİ